

„Leid onze voeten naar de weg van vrede“

**Verklaring van de VDM,
Vereniging van Duitse Mennonietengemeenten**

over een rechtvaardige vrede

in het kader van het oecumenisch decennium

voor de overwinning van geweld

Kerken zetten zich in voor vrede en verzoening

2001 – 2010

Een woord vooraf

*„Friedensstifter wolln wir sein, Christus lädt uns dazu ein....
Tochter, Sohn von Gott geliebt, trage weiter, was er gibt“*

Aan deze uitnodiging van Christus uit gezang nr. 44 uit het mennonitische liedboek van 2004 hebben wij gevolg gegeven, door ons op heel verschillende vlakken op weg te begeven naar een gezamenlijke vredesverklaring. In de bijna 125 jaar sinds het bestaan van de „Vereinigung der Deutschen Mennonitengemeinden (VDM) werd er geen soortgelijk document opgesteld.

Het document dat wij hier aan u voorleggen werd opgesteld in een atmosfeer van democratische omgang met elkaar. Het ontstond in een proces van samenspraak tussen broeders en zusters. Dat is in overeenstemming met onze opvatting van de gemeente als priesterschap van alle gelovigen. Dit resultaat van samenspraak kan niet hoog genoeg ingeschat worden. Een groot aantal mensen heeft er aan meegewerkt, en gedelegeerden uit verschillende gemeenten hebben deze tekst die u vóór u heeft uiteindelijk op een buitengewone ledenvergadering goedgekeurd. Deze vredesverklaring is tegelijk de bijdrage van de VDM aan de bijzondere vredesconvocatie van de Oecumenische Raad van Kerken, gehouden in 2011 in Jamaica, als afsluiting van het decennium voor de overwinning van geweld.

Daarom spreek ik hier mijn dank uit aan alle gemeenten, die bijgedragen hebben aan dit proces, enkelingen, die hun kracht en energie gewijd hebben aan de worsteling om tot een goed resultaat te komen. En natuurlijk aan het Mennonitische Vredescentrum in Berlijn, die ons bijstond met zijn adviesraad voor de uitvoering van het algehele proces.

Dit proces is hiermee niet tot een eind gekomen, integendeel. Het is zaak, ook in toekomst zich verder in te zetten voor een rechtvaardige vrede, in mennonitisch verband, binnen de oecumene en in de maatschappij. Daarbij weten wij, dat wij aangewezen zijn op God. Zo willen wij ons oriënteren aan de boodschap van de vrede in Jezus Christus. Zo bidden wij en vragen: Wil zelf, Heer, onze voeten leiden naar de weg van vrede (Lucas 1, 79).

Da. Corinna Schmidt

Voorzitter van de Vereniging van Duitse Mennonietengemeenten

„Leid onze voeten naar de weg van vrede“

**Dankzij de innerlijke barmhartigheid van onze God
Zal het licht uit de hoogte schijnen voor wie zitten
in duisternis en in de schaduw van de dood.
Het zal onze voeten naar de weg van vrede leiden.“**

L U C A S 1, 77 – 79

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord

A. De theologie van de rechtvaardige vrede en vrijheid van geweld

I. Sjaloom van God – de beloofde vrede

II. Verzoening in Jezus Christus – bevrijd van geweld

III. Verantwoordelijkheid van de kerk – getuigenis van vrede

B. Proefvelden van rechtvaardige vrede en geweldloosheid

I. De vredesopdracht in onze gemeenten

II. De vredesopdracht van de gemeenten in hun directe sociale omgeving

III. De vredesopdracht op nationaal en internationaal gebied

Voorwoord

Deze tekst is het resultaat van intensieve processen van discussie binnen de Vereniging van Duitse Mennonietengemeenten (VDM). Samen op weg, op zoek naar een gemeenschappelijke vredesverklaring, konden wij ons gezichtsveld in veelvuldige gesprekken en talrijke werkvergaderingen uitbreiden.

Hiermee streven wij een drievuldig doel aan:

- het eigen standpunt van de gemeenten binnen de VDM te verstevigen;
- ons getuigenis van vrede naar buiten te laten dringen en in de actuele maatschappelijke en politieke discussies te laten horen;
- onze bijdrage te leveren, als één van de historische vredeskerken¹ en lidkerk van de Wereldraad van Kerken (WCC), op weg naar de vredesconvocatie 2011 in Kingston, Jamaica – als afsluiting van het decennium voor de overwinning van geweld.
-

Deze Vredesverklaring is te beschouwen als staande in de traditie van bijbels-theologische inzichten over rechtvaardige vrede.² Ze wil uitleg geven aan de geloofsovertuigingen van de Doopsgezinde Wereldconferentie. Wij willen laten zien wat voor ons het begrip “rechtvaardige vrede” betekent.³

¹ Als 'historische vredeskerken' worden alle protestantse kerken beschouwd, die vrijheid van geweld als een kenmerk van hun ecclesiale identiteit aangeven. 'Historisch' omdat het hierbij om kerkelijke tradities gaat, waarvan de wortels tot ver in de kerkgeschiedenis teruggaan: de Mennonieten/doopsgezinden en de Church of the Brethren (ontstaan uit het Piëtisme van de 18de eeuw), evenals het genootschap van vrienden (ook Quakers genaamd, ontstaan uit het Engelse Puritanisme in de 17de eeuw). Vgl. Fernando Enns, art. „Friedenskirchen, Historische/Mennoniten“, in: Taschenlexikon Ökumene, Frankfurt/M. 2003, pag. 107v.

² Op z'n laatst na de oecumenische vergaderingen 1988/89 (Magdeburg/Dresden) verscheen het begrip „rechtvaardige vrede“ als richtinggevend perspectief voor een christelijke ethiek van de vrede. Deze fundamentele oriëntering aan een „rechtvaardige vrede“, ontwikkeld in een „conciliair proces“ voor vrede, gerechtigheid en heil van de schepping, nam afstand van het vaak dominante begrip van vredespolitiek als het vermijden van oorlog, gericht op ontwapening en de historische „leer van de rechtvaardige oorlog“. De reden was dat deze als te beperkt beschouwd werden, en de samenhang van rechtvaardigheid en vrede er niet voldoende bij betrokken. Vgl. „Tot beter begrip van een rechtvaardige vrede – een korte samenvatting van het ontstaan van het begrip“, <http://www.mennofriedenszentrum.de/downloads>.

³ Vgl. <http://www.mwc-cmm.org> De oorspronkelijke tekst van de stellingname, gebaseerd op het geloof, zoals die werd aangenomen op 15 maart 2006 in Pasadena/CA (VS), verschijnt in per artikel steeds in een tekstvak.

A. De theologie van rechtvaardige vrede en vrijheid van geweld

Door de genade van God willen wij de goede boodschap van de verzoening in Jezus Christus leven en verkondigen.

Omdat wij te allen tijde en op elke plaats deel van het lichaam van Christus zijn, beschouwen wij het volgende als de kern van ons geloof en ons leven:

I. Sjaloorn van God – de beloofde vrede

Sjaloorn, „Vrede zij met u“, is de groet, waarmee Jezus de zijnen tegemoet treedt.¹ Deze groet hoort bij het leven van alledag van het volk Israel. Sjaloorn betekent „heel zijn“, „welzijn“, „volkomen zijn“, wat uit rechtvaardigheid voortkomt: „En de vrucht van de gerechtigheid zal vrede zijn, de uitwerking van de gerechtigheid rust en veiligheid tot in eeuwigheid“.²

1. God deelt Zich aan ons mee als Vader, Zoon en Heilige Geest. Als Schepper, die de gevallen mensheid weer herstellen wil, door Zijn volk uit te verkiezen om trouw te zijn in gemeenschap, in godsdienst, in dienst en getuigenis.

Sjaloorn houdt in vrede met God, én vrede van de mensen onder elkaar. En ook de vrede met en binnen de gehele schepping. Sjaloorn is de toegezegde, rechtvaardige vrede van God: alle gebroken en onrechtvaardige betrekkingen zullen rechtgetrokken worden, zoals ze in de schepping bedoeld waren. Rechtvaardigheid betekent bevrijding van onderdrukking³ en recht voor de rechtelozen, de armen en vreemdelingen³. Wie op deze rechtvaardigheid van God vertrouwt, zal sjaloorn, de rechtvaardige vrede, ervaren.⁴

Wij leven in een wereld, waarin deze sjaloorn nog niet voleindigd is. Door de zelfmededeling van God hebben wij weet van de realiteit van het „het Koninkrijk Gods“, dat al in tekenen verwezenlijkt wordt. Hier ligt de grondslag van die hoop, waardoor ons heden veranderd wordt. „Zo zegt de Heer: Onderhoudt het recht en doet gerechtigheid, want mijn heil staat gereed om te komen en mijn gerechtigheid

¹ Vgl. Joh 20,19

² Jes 32,17 vgl. ook Rom 6,18

³ Vgl. Ex. 3,7

³ Vgl. Ex 22,20-26, Jes 22,16.

⁴ Vgl. Ps 37,37

zal zich openbaren.⁵ Daarom zijn wij getuigen van Gods vredeswil, gerechtigheid en behoud van de schepping in onze kerkdiensten, diaconie en zending – te midden van alle gebrokenheid en mislukkingen van het leven.

II. Verzoening in Jezus Christus – bevrijd van geweld

In Jezus' leven, sterven en opstanding heeft God zijn wil voor een rechtvaardige vrede geopenbaard, en het koninkrijk Gods voor ons werkelijkheid laten worden.

- **Jezus is de zoon van God. Hij heeft ons door zijn leven en leer, door zijn dood aan het kruis en zijn opstanding laten zien hoe wij Hem in het geloof trouw kunnen navolgen. Hij heeft de wereld verlost en haar het eeuwige leven toegezegd.**

Dat herkennen wij aan Jezus' gerichtheid op de armen en de mensen die lijden, en op allen, die naar gerechtigheid verlangen⁶, ook op hen die met schuld beladen zijn. Het leven van Jezus is een voorbeeld en een uitnodiging om Hem na te volgen op deze weg van de liefde, van het overwinnen van geweld en van bereidschap tot verzoening.⁷ Aan de zachtmoedigen, de barmhartigen, de vreedstichters en hen die naar gerechtigheid hongeren en dorsten zegt God de voleinding van zijn messiaanse vrede toe.⁸

In de weg van Jezus naar het kruis en zijn afzien van geweld⁹ wordt Gods liefde voor de vijand openbaar. Zo openbaart God zijn gerechtigheid, die niet op vergelding, wraak of vernietiging uit is, maar op verzoening. In het geloof ervaren wij, dat wij daardoor van schuld bevrijd zijn.

In de opstanding van Jezus overwint Gods liefde zelfs de macht van de dood. Alle vormen van geweld, en alle machten worden als voorlopig en begrensd te kijk gezet, omdat Gods toewijding ook in de dood geen grenzen kent. *Zijn gerechtigheid geeft als barmhartigheid de doorslag.*

Zo herstelt God de verbinding met de mensen telkens opnieuw, opdat wij onder elkaar en met de hele schepping heel gemaakt worden. Door deze bevrijdende rechtvaardiging worden wij in staat gesteld, zelf de weg van de liefde, van vrijheid van geweld en verzoening te gaan – hoe zwak en onvolkomen dat ook telkens weer moge lukken.¹⁰

⁵ Jes. 56,1

⁶Vgl. Mt 5,6

⁷ Vgl. Mt 5,39v., Mc 10,42. Rom. 12,17-21, 2 Cor 5.

⁸ Vgl. Mt 11,28-30.

⁹ Onder geweld wordt in deze verklaring schadelijke inwerking op anderen verstaan: zulke vormen van geweld worden onderscheiden in fysieke, psychische, persoonlijke (directe) evenals structurele (indirecte), of culturele vormen van geweld (vgl. Engels *violence*, niet *power*). (Het Duitse woord: 'Gewalt' heeft twee betekenissen, in tegenstelling tot het Nederlandse woord 'geweld': 1. geweld en 2. staatsmacht, gezag. *Opmerking van de vertaler*)

¹⁰ 2. Petr. 2,21

Verantwoordelijkheid van de kerk – het getuigenis van vrede

3. **Als gemeente zijn wij de gemeenschap van hen, die door Gods Geest geroepen zijn, zich van de zonde af te keren, Jezus Christus als hun Heer te erkennen, de doop op belijdenis van hun geloof te ontvangen en Jezus Christus in hun leven na te volgen.**

Door de genade van God erkennen wij Jezus Christus als de Heer van ons leven. In de doop ontvangen en bekennen wij de verzoening in Christus en verklaren wij onze wil, Jezus na te volgen op de weg van geweldloosheid. In de zo verzoende gemeenschap weten wij ons verbonden met alle Christenen als diegenen, die juist daarom proberen verzoening te bewerken, waar geweld en ongerechtigheid heersen.

4. **Als gemeenschap van gelovigen erkennen wij de Bijbel als autoriteit voor ons geloof en ons leven. Wij leggen haar in gemeenschap onder de leiding van de Heilige Geest en in het licht van Jezus Christus uit, om Gods wil voor een gehoorzaam leven te herkennen.**

De gemeenschap met Christenen uit andere culturen en tradities dient ook voor een gemeenschappelijke uitleg van de Bijbel. Deze moet ons vrijwaren tegen zelfoverschatting, zelfgenoegzaamheid en zelfgerechtigheid. In een „gehoorzaam leven“ willen wij in gebondenheid gehoor geven aan Gods bevrijdende aanwijzingen, en aan elkaar. Dat scherpt onze blik voor de concrete verantwoordelijkheid tegenover hen die in nood zijn en bedreigd worden, elk in zijn eigen situatie. Met geloofsgenoten uit andere culturen en tradities zoeken wij naar mogelijkheden om gemeenschappelijk geweld te overwinnen en in rechtvaardige onderlinge betrekkingen te leven. Daarom bidden wij om de leiding van de Heilige Geest bij het zoeken naar de wil van God.

Wij belijden dat wij vaak niet in overeenstemming met Gods wil van jaloom handelen. Wij worden in deze onvolkomen wereld met zwaarwegende beslissingen geconfronteerd, waarin wij ook door geweldloos handelen of door niet handelen schuldig kunnen worden. Daarbij zoeken wij in de gemeenschap van gelovigen raad, troost en moed, om niet aan wanhoop ten onder gaan. In al onze beslissingen, bij al ons handelen vertrouwen wij op de vergevende genade en barmhartigheid van God.

Er is geen terrein in ons leven, waarin ons geloof aan Christus niet de hoogste instantie voor onze beslissingen en handelingen moet zijn.¹¹ Daardoor verstaan wij onze roeping om vrede te stichten als verantwoordelijkheid in deze wereld. Wij verzetten ons tegen het streven om geweld theologisch te willen legitimeren: het gebod uit de Tien Geboden “Gij zult niet doden”, en het gebod van Jezus, je vijanden lief te hebben, zijn ook in actuele politieke geschillen relevant. Wij verzetten ons tegen het gebruik van oorlogsgeweld. Gebruik maken van geweld op een dergelijke

¹¹ Vgl. Mt 6,24

manier kan nooit een rechtmatig middel zijn voor de mensheid, dus ook niet voor een staat, omdat alle mensen naar Gods gelijkenis zijn geschapen, en hun waardigheid daardoor onaantastbaar blijft. Daarom verwerpen wij de wapendienst en moedigen elkaar aan voor civiele vredesdiensten.

5. De geest van Jezus geeft ons de kracht, in alle gebieden van ons leven op God te vertrouwen. Daardoor worden wij vredestichters, die geweld verwerpen, hun vijanden liefhebben, naar rechtvaardigheid streven en hun bezittingen delen met mensen in nood.

Wij erkennen onze roeping als Vredeskerk en zetten ons daarom in voor preventie van geweld, mogelijkheden voor geweldloze interventies bij conflicten, en voor verzoening en genezing na gewelddadige gevechten.¹² Wij zijn ons ervan bewust, dat deze weg in zijn uiterste consequentie kan betekenen, het eigen leven in gevaar te brengen.

Wij zijn ons bewust van onze verantwoordelijkheid tegenover mensen, die onder directe bedreiging van lijf en leden moeten leven, of dit nu door van staatswege gesanctioneerd geweld, door militair, economisch of terroristisch geweld is, of door criminele handelingen.

Wij maken een onderscheid tussen oorlogsgeweld en dwang- en beschermingsmaatregelen door een politiemacht. Deze maatregelen moeten volledig onder controle van recht en gezag staan, ze moeten de rechten van de mens strikt in acht nemen en de de-escalatie en vermindering van geweld tot doel hebben; bij deze maatregelen moet zover mogelijk van inzet van wapens en gebruik van geweld worden afgezien.¹³

Wij zijn ons bewust van de gewetensconflicten, die ook in onze gemeenten voor mensen kunnen ontstaan, die beslissen, bij de politie of de krijgsmacht dienst te gaan doen. In deze situatie willen wij behulpzaam zijn bij het nemen van een beslissing, die georiënteerd is op het evangelie en de liefde voor de vijand van Christus. Als gemeenten voelen wij ons ertoe verplicht, mensen te begeleiden en hun beslissingen te respecteren.

¹² Vgl. 2 Cor. 5

¹³ Bij de Verenigde Naties en in de ERK wordt gediscussieerd over de noodzaak tot internationaal ingrijpen bij ernstige schendingen van de mensenrechten en bij volkerenmoord. Tot dusverre bestaan er echter geen internationale politietroepen, gebonden aan recht en wet en aan proportionaliteit van de middelen, met als doel de-escalatie en vermindering van geweld, onder de controle van internationale jurisdictie. Problematisch schijnt ook het opnoemen van criteria, doordat dit doet denken aan de leer en intentie van een „rechtvaardige oorlog“. Wij vrezen, dat in de realiteit van een internationale inzet ook politiekrachten tot conflictpartij kunnen worden, en de verschillen met oorlogsgeweld kunnen vervagen. Samen met de gemeenschap van kerken willen wij ervoor waken, dat „politieele inzetten“ zo geweldloos mogelijk gedefinieerd en uitgevoerd worden.

6. Wij komen regelmatig samen voor kerkdiensten, om het avondmaal te vieren en om Gods Woord te horen. Wij doen dat in het bewustzijn van onze wederzijdse verantwoordelijkheid.

In de gemeente ervaren wij spirituele versterking, bevestiging in ons geloof en een nieuwe ethische oriëntatie. Het avondmaal vieren wij ook als een verzoeningsmaal, als herinnering aan de weer vernieuwde gemeenschap in Christus en als maal van hoop gericht op de toegezegde sjaloom van God. Zo worden wij door de Geest van God tot vredestichters geroepen.

De gemeente is voor ons een gebied voor het oefenen en ervaren van een cultuur van geweldloosheid. In de concreet geleefde gemeenschap zijn wij voor elkaar verantwoordelijk en proberen wij, volgens een model van rechtvaardige onderlinge betrekkingen te leven, zoals wij dat als belofte voor de hele mensheid uit Gods woord verstaan – zonder onderscheid.¹⁴

De verbondenheid in het geloof aan Christus doorbreekt al onze onderlinge grenzen. Toch verwijst een gemeente in haar verkondiging en haar handelen ook altijd naar de context, waarin zij bestaat, en waarin zij en met anderen samenleeft.

7. Als wereldwijde gemeenschap van mensen, die hun geloof en hun leven delen, willen wij iedere scheiding door nationaliteit, etnische achtergrond, klasse, geslacht of taal opheffen. Wij willen in deze wereld leven, zonder ons leven door de macht van het kwade te laten bepalen. Wij zijn getuigen van Gods genade, doordat wij anderen dienen, zorgzaam met de schepping omgaan, en alle mensen ertoe uitnodigen, Jezus Christus als Heiland en Heer te leren kennen.

Wij zijn een onderdeel van een staat en diens instituties, participeren er in en nemen daarin verantwoordelijkheid aan. Wij erkennen als belangrijke opgave voor een staat het beschermen van zwakken en het handhaven van de rechtsorde¹⁵, waarbij ook het waarborgen van de rechten van de mens behoort, evenals het veiligstellen van geloofs- en gewetensvrijheid, het recht om de dienst aan de wapenen te weigeren of ook het recht op vrijheid van meningsuiting.

Instituties en regels mogen niet absoluut gesteld worden. Het hoort bij de opdracht en verantwoordelijkheid van de kerk van Jezus Christus om protest aan te tekenen wanneer onrecht geschiedt, zich in te zetten voor rechtvaardigheid en mee te helpen bij het ontwikkelen van geweldloze conflictoplossingen. Een duidelijke en eenduidige scheiding van kerk en staat is absoluut noodzakelijk, zodat de kerk haar moreel richtingwijzende kracht binnen de staat solidair en kritisch kan waarnemen. Tot onze verantwoordelijkheid als gemeente binnen de samenleving rekenen wij de taak oorzaken van geweld te benoemen en te overwinnen. Hier hoort voor ons ook bij dat we tegenover een economisch gedomineerde globalisering een

¹⁴ Vgl. Gal 3,28

¹⁵ Vgl. Rom 13

„verantwoordelijk rentmeesterschap“¹⁶ stellen, waarin niet macht en winst, maar solidariteit en wederzijdse verantwoordelijkheid ons handelen bepalen. Dit moet evenzeer tot uiting komen ten aanzien van de aan ons toevertrouwde schepping, zodat de kostbare schatten van de natuur voor alle mensen bewaard blijven, en de vrije toegang tot zuivere lucht en schoon water voor alle mensen mogelijk gemaakt wordt.

Bij de uitdagingen van een pluralistische maatschappij hoort het geweldloos samenleven van mensen van verschillend geloof en van mensen zonder geloof. De geloofwaardigheid van ons getuigenis als vredeskerk hangt niet op de laatste plaats daarvan af, of wij dit ook in de ontmoeting met mensen van andere overtuigingen inbrengen. Wij geloven dat een geleefde dialoog zijn wortels heeft in het geloof aan Christus zelf. In de ontmoeting belijden wij ons geloof en nemen het belijden van anderen serieus¹⁷

Onze overtuigingen zijn vormgegeven door onze doperse voorvaders van de 16de eeuw, die ons een radicale navolging van Jezus Christus voorleefden, en die ons daarmee een voorbeeld gaven. In de kracht van de Heilige Geest willen wij in de naam van Jezus Christus ons leven vormgeven en vol vertrouwen de wederkomst van Christus en de voleinding van Gods Koninkrijk verwachten.

Dopers en Mennonieten hebben op verschillende wijze aan hun geloof en hun navolging van Jezus Christus uitdrukking gegeven: zij hebben in vaste groepen in gemeenschap van goederen geleefd, of als een verstrooid verbond van gelijkgezinden in een confessioneel andere omgeving. Ze hebben zich afgezonderd, of ze stonden open voor anderen en zetten zich in voor hun zelf voor hun overtuigingen. Ze hebben ofwel geweld volstrekt geweigerd, of ze hebben ingestaan voor het legitieme geweldmonopolie van hun overheid. In sommige gevallen hebben zij zelf geweld gebruikt om zichzelf te beschermen, of voor de bescherming van anderen (bv. als „Selbstschutz“ - zelfbescherming tegen ongeregelde troepen in Rusland tussen 1918-1920).

De talrijke splitsingen onder Dopers en Mennonieten zijn voor ons tegelijk een maning en een verplichting tot wederzijdse tolerantie en het aannemen van alle verscheidenheid, zoals Christus ons heeft aangenomen tot lof van God.¹⁸

In de omgang als broeders en zusters en in de oprechte worsteling met elkaar willen wij zoeken naar datgene, wat dienstig is voor verzoening en gemeenschap. Over de verschillen in opvatting, over hoe geweld verminderd en overwonnen kan worden, en hoe wij op geloofwaardige wijze van vrede kunnen getuigen, willen wij in gesprek blijven en ons steeds weer laten uitdagen.

Het Nieuwe Testament wijst ons op het leven en de weg van Jezus Christus. In

¹⁶ dit begrip bevat de volgende criteria: verenigbaar met het milieu, resp. de schepping, verenigbaar met het sociale bestaan, verenigbaar met de vrede, verenigbaar met de vrede, verenigbaar met de generaties. Vgl. Onze verantwoordelijkheid voor Gods schepping, EKD-Text 52, Hannover 1995.

¹⁷ Vgl. 1Petr 3,15f

¹⁸ Vgl. Rom 15,7.

navolging van Hem zijn wij geroepen ons te oefenen in het liefhebben van de vijand en de weg van de verzoening te gaan. Dit is voor ons de uitdaging: in ons leven als enkeling en als gemeenten de weg van de geweldloosheid te gaan.

B. Proefterreinen voor een rechtvaardige vrede en voor vrijheid van geweld

De opdracht tot vredestichten blijft niet beperkt tot het beëindigen van geweld, maar wil structuren in het leven roepen, die bijdragen aan een rechtvaardige en duurzame vrede. Kerkelijk vredeswerk strekt zich uit tot talrijke vormen van actie op verschillende gebieden en op alle vlakken van menselijk samenleven:

- tussen enkelingen en in gezinnen
- binnen kerkelijke gemeenten
- in de onmiddellijke sociale leefwereld
- op het werk / op school / op de plaats van opleiding
- binnen instituties en bewegingen
- op regeringsniveau
- op internationaal vlak

Zodoende is vredeswerk geen additionele opgave, maar de „rode draad“ in het samenzijn, om een cultuur van vrede op te bouwen. „doordat oorlogen in de geest van de mensen ontstaan, moet ook de vrede in de geest van de mensen verankerd worden“¹⁹

Vrede is een voortdurende leer- en levensopgave. Ze wil

- competentie voor vrede overbrengen
-
- vaardigheden voor vrede op weg brengen
-
- in staat stellen tot vreedzaam handelen

De kern van een veelomvattende opleiding tot vreedzaam handelen is de kritische omgang met geweld, dat wil zeggen de wil, ketens van geweld te doorbreken. En evenzo een creatieve omgang met conflicten, om deze gewelddoos te doorbreken. Daarbij behoren:

- preventie – conflicten vermijden
- mediation – in conflicten bemiddelen
- verzoening – na conflicten helen

Gemeenten leven in verschillende contexten, die verschillende antwoorden vereisen: zo kunnen uitdagingen die op een gemeente in een grote stad afkomen, in de context van een plattelandsgemeente als probleem helemaal niet opkomen – en vice versa. De thema's „conflicten“, „geweld“ en „vrede“ zijn echter m.b.t alle belangen en op alle

¹⁹ Vgl. de preambule van de UNESCO-statuten van 1945, uitgebreide versie van 2001, <http://www.unesco.de/verfassung>.

niveaus van de gemeenten relevant.

I. De vredestaak in onze gemeenten

Conflictransformatie Preventief en bemiddelend is het handelen van gemeenten, wanneer zij geweldloze omgang met conflicten beoefenen:

- in plaats van over elkaar, respectvol met elkaar spreken,
- zoveel mogelijk leden betrekken bij beslissingen
- conflicten benoemen en bewerken, om het hinderen of zelfs stukmaken van het samenzijn als broeders en zusters te verhinderen.

Helen en verzoenen

- Helend zijn gemeenten bezig, als ze zich als „beschermd gebied“ voor diegenen zien, die hun zwijgen over hun verschillende ervaringen met geweld verbreken, bijvoorbeeld die met huiselijk geweld.²⁰ (in NL zonder aanhalingstekens)

Bewaren van de schepping

Iedere gemeente kan in haar eigen specifieke situatie een teken stellen, van het gebruik van fair trade producten tot en met ecologisch verantwoord (ver-)bouwen.

II. De vredesopdracht voor gemeenten in hun directe maatschappelijke omgeving

Afhankelijk van de omgeving van gemeenten staan er verschillende mogelijkheden voor ontmoetingen open. In coalities en netwerken kunnen gemeenschappelijke wegen voor preventie van geweld, vredes- en verzoeningswerk ingeslagen worden, die tot gemeenschappelijke terreinen van actie kunnen leiden. Wij willen projecten steunen, die een geweldloze omgang met conflicten als algemene leertaak opnemen.²¹

²⁰ Definitie uit: „Diagnose: Häusliche Gewalt.“ Een richtlijn voor artsen, gepubliceerd door de Ärztekammer Bremen in samenwerking met de TS, Telefonische zielzorg, mei 2006:

„Huiselijk geweld staat voor geweld tussen volwassen partners in een relatie en beschrijft:

- fysiek geweld (bv. slaan, schoppen, wurgen, gebruik van wapens, eten weigeren)
- psychisch geweld (slaap onttrekken, permanent uitschelden, vernederingen, dreigingen)
- seksueel geweld (bv. dwang om seksuele handelingen uit te voeren, verkrachting binnen een relatie)
- sociaal geweld (bv. opsluiten, verbieden van contacten)
- economisch geweld (geld weigeren, verbod van het aannemen van betaald werk)

Meestal worden verscheidene vormen van geweld door de daders toegepast. Ook kinderen zijn er vaak bij betrokken, of door toe te moeten kijken, of door direct op zichzelf uitgeoefend geweld. Daders en slachtoffers zijn te vinden in alle lagen van de maatschappij, onafhankelijk van opleiding, inkomen, maatschappelijke stand, cultuur, herkomst of leeftijd.

²¹ Vgl. bv. Het project „Faustlos – zonder vuisten“, is een curriculum dat voor scholen en kleuterscholen ontwikkeld werd om sociaaleconomische competentie te ontwikkelen en preventief tegen agressief gedrag op te treden, <http://www.faustlos.de>. Het project van de kerken „Schritte gegen Tritte – stappen tegen trappen“, een project voor geweldpreventie voor jonge mensen vanaf 13./14.jaar, maakt structureel, etnisch en persoonlijk geweld tot thema, en biedt aan jongeren methodes voor geweldloos omgaan met conflicten, op een bij hun leeftijd passende en

Lokale oecumene

Gemeenschappelijke kerkdiensten, bv. naar aanleiding van de Internationale Dag van de vrede (21 september), van het oecumenische decennium voor de vrede (eind november) of van Wereldgebedsdag (eerste vrijdag in maart) kunnen samen met buurgemeenten worden gehouden. Als er een lokale werkgroep voor interkerkelijke samenwerking bestaat, kan deze als platform voor gemeenschappelijke activiteiten in de directe sociale omgeving dienst doen.

Interculturele en interreligieuze ontmoetingen

Latent en openlijk tentoongesteld racisme vereist onze gedecideerde, openlijke tegenspraak. Onze gemeenten dienen plaatsen van geleefde gastvrijheid te zijn.²² Het vormgeven aan een vreedzame verhouding met mensen van andere religies is in onze tegenwoordige situatie een proefterrein van steeds groeiende betekenis. Samen met andere kerken streven wij naar persoonlijke ervaringen en ontmoetingen en naar een dialoog die door wederzijds respect gekenmerkt wordt.²³ De ruimtes van onze gemeenten moeten daarvoor open staan.

Op grond van de onlosmakelijke verbinding tussen het Joodse en het Christelijke geloof, en op grond van onze recente ervaringen in de smartelijke geschiedenis van Duitsland komt aan de joods-christelijke dialoog een bijzondere betekenis toe, om het getuigenis voor de vrede en de „dienst van de verzoening“ in ons leven geloofwaardig gestalte te geven.

Iedere discriminering van groepen erkennen wij als ernstig gevaar voor de vrede in de maatschappij. Wij willen bescherming bieden aan hen, die daaronder te lijden hebben, en hen in onze gemeenten een veilig thuis bieden.

III De opdracht voor vrede op nationaal en internationaal gebied - praktische voorbeelden

„In de ruwe realiteit van een wereld vol geweld elementen van een ideale maatschappij binnenbrengen“ - zo beschreef het *Mennonite Central Committee (MCC)*²⁴ zijn motivatie, om zich als Non Government Organization (NGO) bij de zetel van de VN in New York te laten registreren. Deze opgave kan op de meest uiteenlopende gebieden, en met de meest verschillende organisaties en instituties gerealiseerd worden.

De volgende lijst van voorbeelden moet niet als afgesloten worden gezien:

genderspecifieke vorm, <http://www.schrittegentritte.de>.

²² Vgl. het „Café International“, een gemeenschappelijk project van het Mennonitische Hilfswerk, de Mennonietengemeente van Berlijn en de Raad van Afrikaanse Christenen in Berlijn-Brandenburg.

²³ Vgl. „weißt Du, wer ich bin? - weet jij, wie ik ben?“ een gemeenschappelijk project van de Centrale Raad van Joden in Duitsland, de Centrale Raad van Moslims in Duitsland (ZMD), de Turks-Islamitische Unie van het Instituut voor Religie (DITIB) en de Arbeidsgemeenschap van Christelijke Kerken in Duitsland (ACK), <http://www.weisstduwerichbin.de>.

²⁴ De internationaal opererende hulpinstantie van de Noord-Amerikaanse Mennonieten, <http://mcc.org>.

Mennonitisches Hilfswerk (MH)

Voorbeeld: Het project „Le Pelican“ in Kaboel/Afghanistan: Jonge mensen wordt een opleiding tot bakker mogelijk gemaakt, zodat ze daarna met behulp van het project een eigen bestaan in hun beroep kunnen opbouwen.²⁵

Deutsches Mennonitisches Missionskomitee (DMMK)

Een voorbeeld: Project waterputtenbouw in Hammady, Gambia.²⁶

Christliche Dienste (CD)

Een voorbeeld: vrijwilligers doen wereldwijd dienst met jonge en oude mensen, bouwen huizen voor daklozen, werken in gaarkeukens, bij het verdelen van hulpgoederen – voor vrede en verzoening – en nemen deze ervaringen na afloop van hun diensten mee in hun eigen leefwereld.²⁷

Deutsches Mennonitisches Friedenskomitee (DMFK)

Een voorbeeld: met jonge mensen wordt in seminars van één dag geweldloos omgaan met conflicten geoefend.²⁸

Military Counseling Network

Een voorbeeld: Soldaten die uit het VS-leger willen stappen, worden o.m. geholpen aan juridische bijstand in processen voor de rechtbank.²⁹

Mennonitisches Friedenszentrum Berlin (MFB)

Een voorbeeld: Als lid van het adviescollege voor gemachtigden van de „Vereinigung Evangelischer Freikirchen (VEF) - *vereniging van protestantse vrije kerkgemeenschappen*“ bestaat de mogelijkheid rechtstreeks invloed uit te oefenen op het „actuele politieke gebeuren“. Dat kan in samenwerking met andere kerkelijke en niet-kerkelijke gemachtigden³⁰, naar het voorbeeld van de MCC-contactbureaus bij de zetel van de regering van de VS in Washington en bij de zetel van de VN in New York.³¹

Theologie der Friedenskirchen an der Universität Hamburg

Een voorbeeld: Theologische opleiding en beroepsbegeleidende vorming voor hen die (vredes)theologie willen studeren, ook in samenwerking met andere faculteiten, zoals die voor sociale wetenschappen. Het doel is verder onderzoek naar en ontwikkeling van vorming en opleiding voor vrede.³²

²⁵ Vgl. [http:// www.menno-hilfswerk.de](http://www.menno-hilfswerk.de)

²⁶ Vgl. <http://www.mission.mennoniten.de>

²⁷ Vgl. <http://www.christlichedienste.de>

²⁸ Vgl. <http://www.dmfk.de>

²⁹ Vgl. <http://www.mc-network.de>

³⁰ Vgl. <http://www.menno-friedenszentrum.de>

³¹ Vgl. <http://www.mcc.org/us/washington>, <http://.mcc.org/un>.

³² Vgl. <http://www.theologie.uni-hamburg.de/afk>.

Christian Peacemaker Teams (CPT)

Een voorbeeld: Het CPT zendt teams van tot vredeswerk getrainde medewerkers uit naar conflictregio's. In het middelpunt van het werk staat het documenteren en publiceren van schendingen van mensenrechten. Mensen die in gevaar verkeren krijgen begeleiders die hen beschermen, de werkers bemiddelen voor contacten tussen plaatselijke en internationale organisaties voor mensenrechten. In de praktijk worden hier geweldloze alternatieven ontwikkeld voor het oplossen van conflicten. CPT laat een voortdurende presentie zien. Sinds 1995 op de West Bank, Palestina; sinds 2001 in Columbia; sinds 2002 in Irak). Periodiek grijpen vredeswerkers in bij actuele gebeurtenissen. Zij sturen delegaties en teams uit naar conflictgebieden. Zo ondersteunen zij lokale groepen in Canada om racistisch geweld tegen de inheemse bevolking te voorkomen.³³

Centre for Peace and Justice aan de Eastern Mennonite University in Harrisonburg/VA (VS)

Voorbeeld: In speciale cursussen worden mensen uit de hele wereld opgeleid tot vakkrachten in vredeswerk – ook mensen, die niet van mennonitische of doopsgezinde herkomst zijn of geen christenen zijn.³⁴

Wereldraad van Kerken (WCC)

Voorbeeld: Het lidmaatschap van de VDM en de verkiezing van hun gemachtigde in het Uitvoerend Comité schept de mogelijkheid, de stem van de vredeskerken op internationaal niveau te laten horen, zoals gebeurd is in het Decennium voor de overwinning van geweld.³⁵

³³ Vgl. <http://www.cpt.org>, en <http://cpt.org/de>.

³⁴ Vgl. <http://www.emu.edu>

³⁵ Vgl. <http://www.oikoumene.org>, <http://gewaltueberwinden.org/de>.